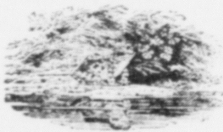

partar úr söguni og úr lívinum hjá einstaklingunum verða vovnr saman til eina mynd av sorg og deyða, familjufelagsskapi og einsemi, lívsgleði og vilja til at lata lívið frá sær. Summi kenna seg kanska aftur í hesi kensluni av heimloysi og onnur í lýsingunum av konunum, døtrunum og móðurini — sum eru sera ymiskar og hava fleiri óloystar spurningar millum sín.

DYKUNGENS DOTTER

BIRGITTA TROTZIG

BONNIERS

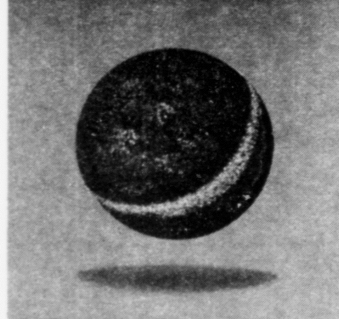
Tey ómentu og ein gullkúla

Svenska skaldsagan „Dykungens dotter“ eftir Birgitta Trotzig (f. 1929) er um eina kvinnu, ið fimtan ára gomul hittir ein fyrrverandi sjómann og núverandi brotsmann millum mórudikini í skóginum. Úrslitið av fundinum er ein sera lívslús og myrk dóttir. Mamman bæði biðar og biðar ikki eftir, at hesin maðurin skal koma aftur, meðan hon stríðist sum best á einum tetingarvirki fyri at upphalda sær og dóttirini. Dóttirin sóknast alla tíðina eftir pápa sínum og hevur ein ófrið í sær, sum fær hana at reika í býnum serliga á nátt. Hon eigur ein son, men veit ikki hvør, ið er faðir at honum, hon verður tikin og sett fóst, tí at tað ber ikki til, at hon livir á gøtuni við einum barni. Til endans tekur hon lívið av sær, og sonurin sleppur ikki at vera hjá ommuni, men verður sendur á eitt barnaheim. Bókin lýsir tey ómentu, tey, ið eru fødd til at vera við undirlutan, og sum liva á markinum til eina djóratilveru. Heitið hjá bókinu sipar til ævintýrið hjá H. C. Andersen „Dyndkongens datter“, og í skaldsøguni er pápi gentuna mórakongurinn, mamma prinsessan, men dóttirin finnur ikki ta eyðnu í móðurhúsi, sum í ævintýrinum.

Onnur danska bókin var eisini ein skaldsøga eftir eina konu. Tað er „Guldkuglen. Fortælling om en ø.“ eftir Hanne Marie Svendsen. Hon gongur fyrri seg í einum líttum oyggjasamfelagi, ið minnir um Føroyar í stóðum. Sagt verður frá menningini á oynni og frá søguni hjá eini ætt, sum høvudspekarsonurin Maja Stina umboðar. Gullkúlan er eitt hálsprýði, sum Maja Stina hevur fingið frá eini konu, sum fekk hana frá einum sjómanni, men gullkúlan er eisini ein mynd. Skaldsøgan er bygd upp sum ein kúla, soleiðis at hon kemur aftur har hon byrjaði, og gullkúlan hongur omanfyri høvðið hjá Maju Stinu, tá ið hon sigur frá. Í kúluni siggjast fortíð og framtíð, men bert tey, ið hava fatað tey serligu lívsvirðini og hava innlit í lívið og kærleikan, fáa høvi til at hyggja í hana — og tað eru mest konur.

Hanne Marie Svendsen GULDKUGLEN Fortælling om en ø

LINDHARDT OG RINGHOF

Sogan og samtíðin

Slikar ættarsøgur kunnu minna um søguligar skaldsøgur, men norska bókin „Stank av mennesker“ eftir Kolbjørn Brekstad er ein rættilig søgulig skaldsøga. Hon sigur frá lívinum í eini bygd á strondini millum Trøndelag og Helgeland í 17. öld, har ein strong lagskipan ger seg galdandi: ovast danski presturinn, umboðsmaðurin hjá Hamburgarahandlinum á staðnum og snildi forvaltari hansara, niðast fátækir bøndur og fiskakellingar. Sagt verður frá hatri og máttloysi, kristindómi, hykli og heiðinskapi, men inn í millum viðast kærleiki og kenslusemi. Tað, sum sermerkir bókin er íblandaða bygdamálið og danska biblumálið, harafturat kemur tann livandi frásøgumáttin. Hetta er fyrsta bókin hjá Kolbjørn Brekstad, sum er skúlastjóri og 47 ára gamal.

KOLBJØRN BREKSTAD

Stank av mennesker

Roman • Aventura

Finska skaldsøgan „Hotel för levande“ eftir Olli Jalonen er um ein mann, ið skal gera eina kannang av, hvussu fólk munnu fara at trivast í einum atombombuskýli. Bókin viðger líkasælu og sjálvsøkni, framburð í starvi og óeyðnu, sum eru nøkur eyðkenni í okkara tíð.

OLLI JALONEN HOTELL FÖR LEVANDE

Alba

„Slaktarens hus“ er ein hugtakandi skaldsøga um ein drong, ið veksur upp í eini stasjonbygð hjá mammu síni, sum heldur hús hjá einum girigum fosterpápa, ið starvast hjá jarnbreytini. Bókin gongur fyrri seg í 1930-árunum og Karl Rune Nordkvist (f. 1920) hevur skrivað hana.

Tað er ilt at siga um íslenska bókin „Maður og haf“ er ein skaldsøga ella bert ein tekstur — hon er ein sokallað eksperimentandi skaldsøga. Har er ikki ein gongd sum í vanligum skaldsøgum, men ein lýsing av, hvussu ein maður verður tikin av sorg, tá ið hann hevur mist konuna. Sagt verður frá ymiskum tilburðum og dreymakendum hendingum, sum ikki tykjast at hava samband hvør við aðra, júst soleiðis sum sinnissrørslur ofta heldur ikki hava logiskt samband. Hesa bókin hevur Vesteinn Lúðvíksson (f. 1944) skrivað.

Allar hesar skaldsøgurnar eru lýsingar av sosialum og søguligum viðurskiptum, og bæði skaldsøgurnar og yrkingasøvnini taka støðu til tey viðurskipti, sum verða lýst. Støðutakanin liggur ikki altíð ovast í tekstinum, men um ein gevur sær stundir til at lesa gjølla og við opnum sinni ber væl til at skilja hana.

Malan Simonsen

Fornsaga

Á stríðöldum góðhestum fara hetjur um hérað í mikilli fylkingu, allir með tvo til reiðar, móðir af hatri með glóandi spjót og skildi.

Peir riða yfir vörgrænar sveitir. Til höfuðbólsins er hefdinni stefnt. Hér skal blóð vökva þurran svörð.

Tveir ungir piltar verða fyrstir á vegi þeirra, höfðingjasynir, árla morguns með tvo hesta í taumi undir böggum.

Með knapa á baki standa fákar og bryðja mál sín, um flipa leikur græn slika, fyrir skömmu var að og gripið niður.

Það er blíðasta veður, smáfugl flýgur yfir hópinn, skýst að þúfu og nemur burt kalstrá.

Foringinn spyr um ættir og fær hin greiðustu svör. Ungsveinar ganga fram og lúta höfðum við eggjum sverða.

Og hver myndu þá, segir komumaður, yðar síðustu orð? Þeir svöruðu: Gott er að lifa.

(Úr „Gott er að lifa“ hjá Jóni úr Vör)

MAÐUR OG HAF

VÉSTEINN LÚÐVÍKSSON